

Міністерство науки і освіти України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з економічної теорії

на тему:

“Фактори економічного зростання України”

Студентки 2 курсу групи ЕЕП-21

Черпака Ольга Василівна

Науковий керівник:

науковий ступінь(к.е.н), посада(старший
викладач)

Чирак Ірина Миколаївна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль 2018

План

Вступ

1. Сутність, теорії та типи економічного зростання
2. Емпіричний аналіз впливу факторів на економічне зростання України
3. Проблеми економічного зростання в Україні та шляхи їх розв'язання

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ.....	4
1. Сутність, теорії та типи економічного зростання.....	6
2. Емпіричний аналіз впливу факторів на економічне зростання України.....	10
3. Проблеми економічного зростання в Україні та шляхи їх розв'язання.....	17
Висновки.....	21
Список використаної літератури.....	22

Вступ

Актуальність теми дослідження. За нинішніх умов глобалізації пріоритети розвитку людини та забезпечення високої якості життя населення є визначальними чинниками загальнолюдського прогресу. Жодній державі світу ще не вдалось досягти високого конкурентного статусу без радикального підвищення життєвих стандартів та ефективних інвестицій у людський капітал. Сучасна економічна наука виходить з того, що вирішальним фактором глобальних трансформацій, а отже й ключовою передумовою зміни стандартів життя населення, є технологічний спосіб виробництва.

Теорія економічного зростання є одним з найбільш складних розділів економічної науки, присвяченої дослідженню ринкового господарства. Особливе значення аналіз економічного зростання має в останні десятиліття. Саме по собі економічне зростання має суперечливий характер.

Тому економічне зростання має сенс тоді, коли воно сполучиться із соціальною стабільністю і соціальним оптимізмом. Таке зростання припускає досягнення ряду збалансованих цілей: збільшення тривалості життя, зниження захворюваності і травматизму; підвищення рівня освіти і культури; більш повного задоволення потреб і раціоналізації споживання; соціальної стабільності і впевненості у своєму майбутньому; подолання убогості і різких розходжень у рівні життя; досягнення максимальної зайнятості; захисті навколишнього середовища і підвищенні екологічної безпеки; зниженні злочинності.

Особливо значущої ваги пріоритети, потреби і необхідність забезпечення якісного економічного зростання набувають в Україні, адже національна економіка на всьому етапі своєї постсоціалістичної перебудови не лише не відновила свого виробничого потенціалу, а й великою мірою втратила ті ознаки соціальної держави, які були притаманні їй за радянських часів. У цьому зв'язку, проведення моніторингу соціальних змін в економічній системі України, діагностування соціально-економічних деструкцій і дисбалансів з метою адекватного і вчасного коригування державної політики у цій сфері є актуальними, так як можуть сприяти оптимізації соціально-економічних трансформацій в країні і мобілізації необхідних для цього ресурсів й капіталу.

Характер і динаміка економічного розвитку країни є предметом найпильнішої уваги економістів і політиків. Від того, які процеси відбуваються в динаміці і рівні розвитку, які при цьому відбуваються структурні зміни в національній економіці, залежить дуже багато чого в житті країни і її перспектив.

Пришвидшення процесів дифузії інновацій, трансферу нових технологій у виробництво, загалом інноваційно-технологічних циклів відкриває широкі можливості для досягнення оптимального співвідношення між виробництвом, нагромадженням і споживанням, збалансування ринкової кон'юнктури у довгостроковому періоді. За цих умов формування та реалізація урядами країн ефективної інноваційної політики заради забезпечення стійкого і якісного економічного зростання, ендогенної стабілізації ринкової кон'юнктури, мінімізації негативних наслідків циклічності та нарощення міжнародної конкурентоспроможності є пріоритетними завданнями в економічній політиці практично усіх держав світу.

Найбільш значимі дослідження якісного економічного зростання країн були здійснені такими відомими економістами, як В. Естерлі, М. Дайламі, А. Дарешвар, Р. Лукас, Р. Нельсон, П. Ромер, Е. Фелпс та багатьма іншими. Проблеми забезпечення якісних трансформацій в економіці України, механізми нарощення національних життєвих стандартів активно досліджуються в роботах багатьох вітчизняних економістів.

Метою курсової роботи є комплексний аналіз сутності якісного економічного зростання України та факторів, які його визначають.

З мети курсової роботи випливає ряд **завдань**:

- охарактеризувати сутність, теорії та типи економічного зростання;
- дослідити емпіричний аналіз впливу факторів на економічне зростання України;
- визначити проблеми економічного зростання в Україні та шляхи їх розв'язання.

Об'єкт дослідження: фактори економічного зростання.

Предмет дослідження: аналіз та проблеми економічного зростання в Україні

1. Сутність, теорії та типи економічного зростання

Важливим критерієм економічного розвитку є економічне зростання.

Економічне зростання — збільшення якісних та кількісних параметрів виробництва.

Швидке, нульове чи навіть негативне економічне зростання не завжди свідчить про темпи економічного розвитку. Економічне зростання може вимірюватися у фізичному виразі (фізичне зростання) та у вартісному (вартісне зростання). Перший спосіб надійніший, оскільки не підлягає впливу інфляції, але не універсальний. Розраховуючи темпи економічного зростання у фізичному виразі, неможливо знайти єдиний спільний показник для виробництва різних виробів. Тому, як правило, використовують другий спосіб, але саме цей показник важко позбавити інфляційного впливу [3].

На макроекономічному рівні основними показниками динаміки економічного зростання є:

зростання обсягу ВВП або НД;

темпи зростання ВВП або НД в розрахунку на душу населення;

темпи зростання промислового виробництва загалом за основними галузями та на душу населення.

Економічне зростання визначається певними факторами. В економічній науці поширилася теорія трьох факторів виробництва, родоначальником якої був Ж.-Б. Сей. Суть її полягала в тому, що вартість продукту створюється працею, землею та капіталом.

Пізніше виробничі фактори отримали ширше тлумачення. Ними вважають: працю, землю, капітал, підприємницьку здатність, науково-технічний прогрес. Одночасно вони є основними комплексними факторами економічного зростання. Їх можна перегрупувати за зовні- і внутріекономічними елементами й виділити зовнішні та внутрішні фактори (наприклад, капітал може надійти в країну ззовні або може бути мобілізований всередині країни тощо).

Темпи економічного зростання завжди втілюються в динаміці суспільного продукту, яка зумовлена кількісним збільшенням факторів виробництва або їх

удосконаленням. Відповідно розрізняють екстенсивний та інтенсивний типи розширеного відтворення.

Екстенсивний тип відтворення — розширення масштабів виробництва на незмінній технічній основі за рахунок додаткового залучення матеріальних і трудових ресурсів.

Екстенсивний тип характерний для країн, які мають резерви трудових і сировинних ресурсів.

У високорозвинених країнах завжди настає момент, коли кількісне нарощування чинників виробництва стає неможливим, можливості екстенсивного розвитку вичерпуються, виникає необхідність переходу до більш розвинутого та ефективнішого типу відтворення — інтенсивного.

Інтенсивний тип відтворення — зростання масштабів виробництва шляхом якісного вдосконалення чинників виробництва: застосування прогресивних засобів праці, підвищення кваліфікації робітників, удосконалення використання наявних ресурсів.

Це новий тип економічного зростання, який має якісно нові орієнтири: підвищення ефективності використання засобів виробництва і збільшення обсягу та якості продукції за незмінних матеріальних і трудових ресурсів.

Аналізуючи інтенсивний тип економічного зростання, необхідно вирізняти [7]:

Фактори інтенсифікації — за їх рахунок відбувається вдосконалення засобів виробництва та робочої сили.

Інтенсивні чинники економічного зростання — результативні показники, що впливають на збільшення суспільного продукту, а саме: зростання продуктивності праці, підвищення фондівіддачі, зниження матеріалоемності.

Продуктивність праці — виробництво певного обсягу продукції за одиницю часу.

Обернений показник, тобто затрати живої праці в розрахунку на одиницю виробленої продукції є трудомісткістю. Фондовіддача розраховується як відношенням обсягу виробленої продукції до вартості основних виробничих фондів. Обернений показник — фондомісткість. Матеріаловіддача — це відношення обсягу виробленої продукції до вартості предметів праці або матеріальних витрат. Обернений показник — матеріаломісткість.

Інтенсивний тип економічного зростання означає збільшення виробництва чистого національного продукту внаслідок кращого використання наявних ресурсів, підвищення його якості.

Головним джерелом економічного зростання є фонд нагромадження.

Основною проблемою теорії економічного розвитку є збільшення обсягу виробничих потужностей або ВВП за повної зайнятості. Повна зайнятість не означає абсолютної відсутності безробіття.

Безробіття — різниця між кількістю осіб, що на певний момент є робочою силою, і кількістю осіб, задіяних у виробництві.

Виокремлюють фрикційне, структурне та циклічне безробіття. Фрикційне безробіття в кожній економіці неминуче і, деякою мірою, бажане. Пояснюється це тим, що чимало робітників, які добровільно стали безробітними, переходять з низькооплачуваної на вищеплачувану та кваліфікованішу роботу. Структурне безробіття зумовлюють значні зміни структури споживчого попиту і технології, які, у свою чергу, змінюють структуру сукупного попиту на робочу силу. Циклічне безробіття зумовлює спад, тобто фазу економічного циклу, якій властива недостатність загальних, сукупних видатків. Коли сукупний попит на товари та послуги зменшується, зайнятість скорочується, а безробіття зростає.

Серед економістів існує думка, що фрикційне та структурне безробіття є неминучими, а тому суму рівнів фрикційного та структурного безробіття вважають природним безробіттям.

Економіка, в якій відсутнє циклічне безробіття (існує лише природне), характеризується повною зайнятістю. Коли економіка не може створити достатню кількість робочих місць для всіх, хто хоче і може працювати, потенційне виробництво товарів та послуг не реалізується. Безробіття не дає змоги суспільству постійно рухатись вперед. Економісти вважають таку втрачену продукцію відставанням ВВП. Це відставання визначається обсягом, на який фактичний ВВП менший від потенційного ВВП, що визначається з урахуванням наявності природного рівня безробіття за нормальних темпів економічного зростання.

Відношення між рівнем безробіття і відставанням ВВП визначається законом Оукена, який вказує, що коли фактичний рівень безробіття перевищує природний рівень на 1%, то відставання обсягу ВВП становить 2,5%. Це відношення між рівнем

безробіття та відставанням обсягу ВВП дає змогу обчислити абсолютні втрати продукції, пов'язані з конкретним рівнем безробіття [10].

Правильне вирішення цієї проблеми має велике практичне значення, оскільки сприяє подоланню обмеженості ресурсів та розширенню можливості економіки задовольнити потреби суспільства.

Фактори економічного зростання поділяють на три групи:

1. фактори пропозиції, які охоплюють задіяні природні та трудові ресурси, обсяг основного капіталу, сучасні технології;

2. фактори попиту — рівень сукупних витрат на придбання факторів пропозиції;

3. фактори розподілу — рівень ефективності використання придбаних ресурсів.

За екстенсивного розвитку зміна співвідношення між факторами відбувається рівномірно, досягнення максимуму виробництва продукції залежить головним чином від стану економічних ресурсів, особливо поєднання затрат праці та капіталу, і лише певною мірою від рівня науково-технічного прогресу, який стає провідним елементом інтенсивного економічного зростання. Та в дійсності чітко вираженого екстенсивного або інтенсивного типу економічного зростання не існує, можна лише виявляти переваги інтенсивного або екстенсивного типу економічного зростання.

2. Емпіричний аналіз впливу факторів на економічне зростання України

Дослідження динаміки економічних процесів в Україні дозволяють простежити, що економіка перебуває в стадії глибокої кризи. Суттєве погіршення економічної ситуації у 2014 році було обумовлене веденням військових дій на сході України, що викликало ланцюжкову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників. Під впливом подій 2014 року, поточна економічна ситуація характеризується подальшим занепадом. Серед основних факторів, що обумовлюють економічні тенденції у 2015 році є: низький зовнішній та внутрішній попит унаслідок гальмування економічного зростання; зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; ускладнення відносин з основними торгівельними партнерами та відтік інвестицій. Комплексна взаємодія показників за відсутності належних заходів стабілізації ситуації призводить до підсилення процесів занепаду економіки.

Глобальне економічне середовище в 2017 р. характеризується:

- по-перше, загальним гальмуванням економічного зростання, що носить назву “боргового спаду”. МВФ знизив прогноз зростання світової економіки на цей рік до 2,9%;
- по-друге, швидше за все, ціни на нафту залишаться на нинішньому рівні, а ціни на газ демонструватимуть тенденцію до зниження. Це створює як непогані перспективи для покращення поточного рахунку платіжного балансу (ПРПБ), так і додаткову загрозу для доходів бюджету і підґрунтя для зростання його дефіциту. Очікується подальше падіння цін на метал та залізну руду. Ціни на зерно хоча і дещо підвищаться, але через очікуване зниження збору зернових в Україні зменшиться валютна виручка. У підсумку ПРПБ за результатами року, очевидно, матиме від’ємне значення;
- по-третє, потрясіння на азійських фондових ринках, девальвація юаня на тлі зміцнення долара сприятиме прискоренню перерозподілу інвестицій на користь США, проблеми ж в економіці країн ЄС не дадуть підстав для повернення потоків капіталів у цей регіон, адже піднесення ділової активності тут поки не очікується.

Детальний розгляд основних факторів впливу демонструє, що 2014 рік увійшов в історію незалежної України як рік найскладніших випробувань. Україна зазнала територіальних втрат, постала перед загрозою економічного колапсу і втрати державності внаслідок агресії з боку ядерної держави – Росії.

Упродовж 2014 р. економіка України функціонувала в украй несприятливих умовах. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат і спричинила серйозні деструктивні процеси, в т.ч. руйнацію інфраструктури на території бойових дій, дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих постачань ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу. Водночас, абсолютно необхідне для країни кардинальне реформування внутрішніх економічних механізмів залишилося невиразним, а окремі зміни запроваджувалися дуже повільно.

Динаміка макропоказників стала неконтрольованою: падіння позицій гривні спровокувало інфляцію, яка допомогла замаскувати втрату Криму і Донбасу. Умовно, фактичне зниження виробництва було перекрито зростанням внутрішніх цін, що не могло не позначитись на добробуті населення. Просте порівняння показує, що в 2015 році ціни росли в 50 разів інтенсивніше, ніж в 2014-му.

Варто також оцінити і демографічні зрушення, які відбулися всередині України. За повідомлення Державної служби з надзвичайних ситуацій, із зони АТО переселилися 879 тис осіб, майже всі з Донецької та Луганської областей. Державному бюджету, який і без того перевантажений, об'єктивно складно фінансувати таку величезну кількість людей. Це створює проблему з житлом та соціальним забезпеченням переселенців.

Внаслідок стрімкого падіння обсягів виробництва і втрати основних промислових регіонів, 2015 рік видався для України ще важчим. Падіння реального ВВП у першому півріччі 2015 склало 16,7% після зниження на 17,2% у першому кварталі 2015 року.

Однак, різке скорочення виробництва в Донецькій і Луганській областях в результаті військових дій і часткової окупації пояснює лише половину цього зниження, у той час як ВВП на решті території України впав, на 10,2%. Падіння обсягів виробництва у поточному році також пояснюється зменшенням попиту, що викликане зниженням рівня купівельної спроможності населення. Стрімка інфляція

на тлі глибокої девальвації гривні сильно підірвала доходи населення, відповідно, вдарила по роздрібній торгівлі, по інвестиціям домогосподарств, що не могло не відбитися на макроекономічних показниках, зокрема на триваючому зменшенні обсягів виробництва.

Аналіз номінального ВВП на душу населення лише додатково підтверджує вищевикладену тенденцію падіння економіки та її вплив на населення, доходи якого прямо пропорційні рівню економічної ситуації.

Вітчизняні можновладці люблять порівнювати свою економіку з економіками інших нині успішних, а раніше бідних країн. Друга Польща і без п'яти хвилин Словаччина — перераховувати можна довго. Але реальність інша: поляки, словаки, сінгапурці й естонці вже давно вирвалися вперед; суперниками за капітал і ринки ми з ними в найближчому майбутньому не станемо. Тому порівнювати Україну на економічній карті поруч із країнами Африки та іншими державами третього світу є на сьогодні більш актуальним.

ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС) є найбільш точною характеристикою, що визначає рівень економічного розвитку, а також зростання економіки. Всі показники для порівнянності виражаються в єдиній валюті – доларі США ФРС. Перерахунок із національних валют, як це прийнято при міжнародних економічних порівняннях, виконуються не за ринковими обмінними курсами валют, а за паритетами купівельної спроможності.

Відповідний аналіз у черговий раз підтверджує, що населення України за своєю купівельною спроможністю вже недоцільно порівнювати навіть із країнами-сусідами; сьогоднішній орієнтир – країни 3-го світу.

Аналіз ВВП у період 2013–2016 рр. показав наявний дисбаланс між показниками рівня номінального ВВП, вираженому в національній валюті (ріст) та в доларовому еквіваленті (падіння). Проаналізувавши дані за відповідні періоди реального ВВП, було встановлено зменшення виробництва. Тому невідповідність росту гривневого показника номінального ВВП пояснюється лише високою інфляцією.

Рис. 2.1. Номінальний ВВП, індекс інфляції %, 2013-2016 рр. [26]

Слід зазначити, що інфляційні процеси в Україні у період з 2013 по 2016 рр. можна розбити на два етапи:

- швидке поглиблення інфляції з 2014 по 2015 рр. до гіперінфляції було зумовлено, з одного боку, втратою важливих економічних регіонів та неефективною державною політикою, наслідком чого стало падіння темпів росту виробництва та його низькою ефективністю, а з другого – нарощуванням дефіциту державного бюджету зі зменшенням надходження доходів та збереженням на попередньому рівні й зростанні державних витрат. Результатом цього, в тому числі через відсутність інвестицій, стала безперервна емісія, а річні темпи інфляції становили в 2014 24,9 %; 2015 – 43,3 %.

- реагуючи на високі показники інфляції, Уряд та керівництво НБУ своїми адміністративними діями, боючись отримати некеровану інфляцію, почали проводити політику стримання, що призвело до зменшення інфляції (дезінфляція) у 2016 році до 14,2 %, і це призвело до наступних рецесійних процесів. Створивши дефіцит вітчизняної валюти на ринку та не проводячи індексації з/п, «вбили» ділову активність. Як результат, слід очікувати відкладене падіння виробництва, що довго триватиме, бо НБУ цілеспрямовано забезпечує фінансовий голод, щоб унеможливити наступну девальвацію, переслідуючи лише політичні цілі.

Саме постійний відкладений дефіцит товарної маси, падіння якісних характеристик продукції та відсутності платоспроможного попиту стануть підставами формування наступних інфляційних піків.

Наступним етапом діагностики вітчизняної економіки є платіжний баланс. Це один із найважливіших індикаторів, що відображає торгові відносини між резидентами та нерезидентами та свідчить про насиченість країни іноземною валютою. Значення платіжного балансу прямо пропорційно впливають на формування валютно-курсової політики, завдяки формуванню попиту та пропозиції на валюту [24].

Слід зазначити, що з точки зору отримуваних доходів (це впливає на формування ВВП) Україна належить до експортоорієнтованої держави. Основна частина виробленої в Україні продукції продається за кордон, про що свідчить співвідношення ВВП до експорту, яке становить 50 %. Крім того, на жаль, Україна в більшій частині експортує за кордон не готову продукцію, а лише сировину (сталь, зерно, руду).

Так, у 2016 році експорт становив 42 % від рівня ВВП. Крім того, КМУ затвердив прогнозний показник на 2018 рік експорту по відношенню до ВВП на рівні 50 %.

Таблиця 2.1.

Експорт України по відношенню до ВВП, 2015-2017 рр. [26]

Рік	ВВП, млрд дол.	Експорт, млрд дол.	Експорт/ВВП
2016	90,6	38,1	42 %
2017	64,6	32,03	50 %
2018	95	47,2	50 %

Україна стала черговою жертвою «сировинної пастки». Якщо країна не виробляє складної продукції і продає тільки сировину, обов'язково станеться криза. Не важливо, що це за сировина: нафта, зерно, метал.

Ми визначили, що істотну частину свого виробленого продукту Україна експортує, а інша частина ВВП, яка залишається (інші 50 %), потрапляє на внутрішній ринок, де намагається конкурувати з імпортною продукцією.

Слід зазначити, що загальна частина імпорту потрапляє на внутрішній ринок, адже основана частина вітчизняного експорту – продаж сировини та неготової продукції, що виключає наявність імпорту в складі собівартості експорту.

Таблиця 2.2.

Відношення імпорту до товарообігу/ ВВП 2015-2017 рр. [26]

	Загальний товарообіг, млрд дол.	ВВП, млрд дол.	Імпорт (товари та послуги), млрд дол.	Відношення імпорту до товарообігу/ ВВП
2017	41,06	64,6	31,38	76,4%/48,5%
2016	100,6	90,6	49,48	49,1%/54,59%
2015	159	131,9	70,04	44,05%/53,1%

Дані, подані у вищенаведеній таблиці, свідчать про величезну залежність внутрішнього ринку від імпортованої продукції. Це також доволі небезпечна тенденція, тому що наявність у структурі внутрішнього ринку значного обсягу імпорту призводить до зменшення національного доходу.

Усі ці чинники є тягарем розвитку економіки та є сигналом необхідності структурних реформ.

Аналізуючи платіжний баланс, треба визначити, що він включає:

а) рахунок поточних операцій (різниця між експортом та імпортом усіх товарів, послуг та інших доходів);

б) обсяг операцій із фінансового рахунку (приплив/відплив інвестицій та чисті запозичення).

Поступова втрата вітчизняним виробником внутрішнього ринку (скорочення вітчизняного виробництва) пов'язана з подальшим збільшенням імпорту. Так, у 2017 році відповідна ситуація призвела до зростання девальваційного (попит на валюту під імпортні контракти) тиску на національну валюту.

Експорт товарів за 2017 рік скоротився на 5,2 % (у 2016 році – на 29,9 %) і становив \$ 33,6 млрд. Обсяги експорту зменшилися за такими основними групами товарів:

- чорних та кольорових металів – на 11,6 % (у 2016 році – на 38,7 %);
- мінеральних продуктів (у т. ч. руди) – на 10,5 % (у 2016 році – на 49,5 %);
- машинобудування – на 17,8 % (у 2016 році – на 38,5 %);
- хімічної промисловості – на 24,8 % (у 2016 році – на 34,7 %).

Водночас у 2017 році експорт продовольчих товарів підвищився на 5,4 % (у 2016 році знизився на 13,1 %) за рахунок зростання на 15,1 % експорту насіння олійних культур та продуктів із нього. У географічному розрізі найбільше скоротився експорт до Росії (на 25,8 %). Частка Росії в загальному експорті зменшилася до 9,3 % (у 2016 році становила 11,9 %). Обсяг експорту до країн ЄС зріс на 2,4 %, а його питома вага в загальному експорті – до 31,9 % (у 2016 році – 29,5 %).

Імпорт товарів за рік зріс на 3,8 % (у 2016 році скоротився на 32,6 %), його обсяги становили \$ 40,4 млрд. Енергетичний імпорт знизився на 27,9 %, водночас неенергетичний імпорт збільшився на 16,2 %, зокрема:

- машинобудування – на 37,9 % (у 2016 році зменшився на 30 %);
- чорних та кольорових металів – на 15,5 % (у 2016 році зменшився на 40,9 %);
- хімічної промисловості – на 10,1 % (у 2016 році зменшився на 26,9 %);
- продовольчих товарів – на 13,4 % (у 2016 році зменшився на 43,4 %);
- промислових виробів – на 11,9 % (у 2016 році зменшився на 33,1 %).

По-друге, істотний дефіцит поточного рахунку, який існував у 2013 році, перекривався за рахунок надходжень від інвестицій або запозичень, формуючи загальне позитивне зведене сальдо платіжного балансу, що свідчило про загальний приплив у країну валютної виручки. Після революційних подій, військових конфліктів та анексії території інвестори не тільки припинили інвестувати в економіку, а почали виводити раніше заведені інвестиції. Така тенденція сприяла швидкому краху економіки, але нове керівництво країни вирішило рятувати ситуацію не структурними змінами, а за рахунок співпраці з міжнародними кредиторами, які, надаючи кредити, почали диктувати вигідні їм умови, заганняючи країну в «боргову яму».

3. Проблеми економічного зростання в Україні та шляхи їх розв'язання

На сьогодні, щоб відродити вітчизняну економіку, перш за все потрібно наситити її дешевими фінансовими ресурсами, які б дозволили відновити економічну активність. Першим етапом необхідно підтримати діючу економічну модель. Слід зазначити, що валова вироблена продукція розподіляється на експорт і на внутрішній ринок. В умовах кризи та невизначеної кон'юнктури на світових ринках основною рушійною силою економіки повинен стати внутрішній ринок.

Необхідно надати Нацбанку вказівку розпочати так звану продуктивну емісію. Очікується, що центральний банк має надавати українським підприємствам або цілим секторам позики для відновлення економічного зростання в короткостроковій перспективі та для економічного розвитку — в довгостроковій [17].

Дуже важливим є правильний вибір галузей економіки, які перш за все потребують відповідної фінансової підтримки. Треба виокремити проміжну галузь економіки з високою складовою в структурі ВВП, а собівартість продукції включає різноманітні вітчизняні складові товарів.

Отримавши фінансові позики під невисокі відсотки, підприємства зможуть їх спрямовувати насамперед на створення продукції. Почнеться ланцюгова реакція, коли виробники для створення доданої вартості почнуть купувати товари/послуги, потрібні для створення нових товарів. Це в свою чергу дозволить підвищувати ділову активність різних суб'єктів економічної діяльності.

Наприклад, в економічно розвинутих країнах, як-от США та Китай, проблему зменшення ділової активності вирішували шляхом збільшення державних видатків на будівництво інфраструктурних проектів, що дало бажаний ефект. Проте в Україні на сучасному етапі неможливо реалізувати такі проекти в зв'язку з високою корупційною складовою, внаслідок якої більшість із виділених коштів повністю розкрадуться.

Саме приватний промисловий сектор повинен стати рушійною силою для запуску наступних економічних процесів. У свою чергу, надані позики з часом повертатимуться, після чого вони можуть бути виведені з обігу, що не призведе до неконтрольованого росту грошової маси.

Саме так можна вирішити питання посилення росту виробництва та ділової активності. У свою чергу відповідні позитивні тенденції матимуть виключно

тимчасовий характер (пов'язаний із нинішньою кризою). Цей час дасть змогу вирівняти макроекономічні показники та почати структурно реформувати економіку.

Абсолютно правильно, що розвиток економіки неможливий при таргетуванні інфляції (стримуванні на орієнтирах). Виробництву потрібні дешеві гроші для розвитку, які в подальшому у вигляді заробітних плат (нові робочі місця) підвищуватимуть ділову активність населення, запускаючи внутрішній товарообіг.

Другим етапом потрібно впровадити чітку монетарну політику, яка має бути спрямована на можливість на мікрорівні (суб'єкти господарської діяльності) створювати додатковий продукт, а не сконцетрована виключно на підтримку загальних макроекономічних процесів.

Необхідно розпочати знижувати облікову ставку НБУ, що відкриє кредитування для всього бізнесу. Крім того, слід ввести жорсткий та дієвий адміністративний контроль операцій на валютного ринку, бо частина дешевих фінансових ресурсів може спекулятивно спрямовуватися на валютний ринок, а це призведе до девальвації. Один із варіантів – розробка алгоритму неможливості купівлі іноземної валюти імпортерами, які відповідають критеріям ризику.

Інфляцію на відповідному етапі, потрібно адміністративно стримувати в межах зниженої облікової ставки НБУ (+1-2%).

Крім того, необхідно прийняти зміни до Податкового кодексу з метою зменшення фіскальної функції. Податок на прибуток замінити податком на розподілений прибуток, де базою оподаткування стає частина фінансового потоку (до якого входять прибуток та амортизація), яка спрямовується на виплату власникам підприємства у вигляді дивідендів, або прирівняні платежі, які можуть приховувати виведення капіталу. Разом із відкритим та повним відшкодуванням ПДВ при наявній сьогодні системі електронного адміністрування ПДВ (для реєстрації податкової накладної необхідно задепонувати відповідну суму податку) це призведе до суттєвого зменшення оптимізації податків шляхом використання конвертаційних центрів. Боротьба з мінімізаторами податків буде можлива за рахунок «державного демпінгу» ставок мінімізації податків. Ризик при отриманні послуг від конвертаційних центрів перевищуватиме економічні вигоди.

Відповідні дієві рішення сприятимуть подальшому розвитку економіки та залученню іноземних інвестицій у економіку, що надасть їй сильний поштовх.

Необхідно переглянути умови співпраці з кредиторами на не вигідних для країни умовах. Поступове згортання програм співпраці з МВФ має стати ключовою ціллю. Нагромаджені борги необхідно реструктуризувати на більші терміни. Нарощувати золотовалютні резерви треба шляхом отримання валютної виручки від експорту, а не запозиченими коштами [23].

У період, коли економіка продемонструє реальний ріст виробництва, а макроекономічні показники зберігатимуть позитивну тенденцію, необхідно провести структурні зміни економічної моделі країни.

Принципи функціонування збалансованої економіки:

- експортуватися повинна тільки готова продукція. На перших етапах слід встановити адміністративні обмеження експорту неготової продукції;

- стимулювання створення замкнутого циклу виробництва. Державне стимулювання розвитку переробної промисловості шляхом надання цільових кредитних програм та розбудови логістичних інфраструктурних проєктів;

- стимулювання технологічного та інноваційного оновлення виробництва шляхом надання державних гарантій та податкової лібералізації. У подальшому це дозволить знизити собівартість та покращити якість продукції, що стане перевагою у конкурентній боротьбі на міжнародних ринках;

- припинення торгової війни з Росією. Це дозволить повернути найбільший ринок, на якому є попит на вітчизняну продукцію. Крім того, відновляться важливі логістичні сполучення на далекосхідні напрями.

На превеликий жаль, сьогодні в Україні відсутня політична воля та прагнення до структурних реформ, які повинні суттєво покращити соціально-економічні показники України. Корупція, законодавчий лобізм, непрофесіоналізм є основними бар'єрами для досягнення необхідного результату. Неefективна державна політика спричинює деструктивні дії, які кумулятивно впливають на населення, поставивши його на рубіж бідності. Крах економіки, втрата банківського сектору, відтік інвестицій стали наслідком безвідповідальності та безкарності виконавчої влади. Відсутність чіткого та об'єктивного плану виходу з кризи залишає нашу державу в стані економічно-соціального хаосу. Здебільшого законодавчі та урядові ініціативи вже на стадії первинного аналізу та прогнозування створюють більш глибокі майбутні проблеми. Тому розробка структурної довгострокової концепції політично-

економічного виходу з кризи як послідовного плану до чітких дій може дати можливість відбудувати процвітаючу країну.

Висновки

Проаналізувавши курсову роботу, я зробила такі висновки:

З урахуванням сучасного макроекономічного стану очевидна необхідність розроблення нового підходу до розв'язання проблем економічного зростання в Україні. Цей підхід повинен поєднувати у собі заходи грошово-кредитного регулювання і політику розвитку виробництва із залученням усіх можливих фінансових ресурсів.

Тотальна корупція та невідповідні умови ведення бізнесу призводять до відтоку інвестицій. За відсутності заходів стабілізації ситуації, продовжиться подальше падіння промислового виробництва, а ВВП скоротиться сильніше від очікуваного сценарію. Враховуючи те, якою широкою є програма необхідних реформ, ключовим питанням залишається здатність уряду впровадити всі необхідні реформи швидко та правильно. Щоб економіка запрацювала, потрібно підвищувати купівельну спроможність українців і орієнтуватись на внутрішнє споживання, надаючи робочі місця і підвищуючи заробітні плати. На противагу, «імітаційні» економічні реформи зводяться лише до виконання умов МВФ і політичних вимог країн-донорів, а також до підвищення тарифів з метою отримання чергового кредитного траншу.

Державі доведеться вирішити широкий спектр невідкладних проблем, пов'язаних з розробкою ефективної моделі антикризового регулювання економічних відносин, щоб максимальною мірою пом'якшити наслідки негативних впливів та розбалансованості механізмів регулювання економічної політики.

Одним із найважливіших завдань, яке безпосередньо пов'язане з перспективами подальшого зростання, є інвестиційна підтримка галузей, котрі виробляють високотехнологічну продукцію. Світові прогнози виділяють такі найперспективніші інноваційні галузі: інформатика, сфера комунікацій і ресурсозбереження. Саме розвиток цих напрямів дасть змогу сформувати велику хвилю в економіці України на найближчі 50—60 років.

Список використаної літератури

1. Азарян О. М. Прогнозування та макроекономічне планування в системі державного управління національною економікою: теорія і практика [Текст] : монографія / О. М. Азарян, О. О. Шепелев ; під ред. д-ра екон. наук., проф. О. О. Шубіна ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Каф. маркетингу і комерц. справи. - Донецьк : [ДонНУЕТ], 2012. - 148 с.
2. Амосов А., Архипов А., Большаков Л. Экономическая теория: учеб. / под ред. Архипова А.И., Ильина С.С. - М.: ТК Велби, «Проспект», 2011. – 608 с.
3. Антициклічне регулювання ринкової економіки: глобалізаційна перспектива: монографія / Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Я. М. Столярчук [та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Д. Г. Лук'яненка та д-ра екон. наук, проф. А. М. Поручника. — К.: КНЕУ, 2015. — 334, [2] с.
4. Базилевич В. Економічна теорія: Політекономія: підручник / за ред. Базилевича В. – 7-ме видання., стер. – К.: Знання – Прес, 2008. – 719 с.
5. Ватаманюк З., Панчишин С., Ватаманюк О., Пікулик О. Вступ до економічної теорії. Курс лекцій. – Львів: «Новий світ», видання третє, стереотипне, 2014. – 408 с.
6. Дідківська Л. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник/ Любов Дідківська, Людмила Головка., - 5-те вид., стереотип.. - К.: Знання , 2013. - 213 с.
7. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник/ Сергій Чистов, Анатолій Никифоров, Тамара Куценко та ін.; М-во освіти України; КНЕУ. - 2-ге вид., доопрац. і доп.. - К.: КНЕУ, 2014. - 316 с.
8. Державне регулювання економіки: Підручник для студ. вуз./ Іван Михасюк, Алла Мельник, Михайло Крупка, Зіновій Залога; За ред. І.Ммхасюка. - Львів: Українські технології, 2016. - 639 с.
9. Єщенко І., Палкін Ю. Сучасна економіка: Навчальний посібник – К., «Вища школа», 2015. – 327 с.
10. Економічна теорія: Підручник / за ред. В. Тарасевича. - Київ: Центр навчальної літератури, 2012. – 784 с.
11. Зазимко А.З. Політична економія: структурно – логічний навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2012. – 358 с.

12. Малий І., Дибя М., Галабурда М. Держава ринок: Філософія взаємодії: Уч. посібник. – Київ: КНЕУ, 2011. – 358 с.
13. Мочерний С., Мочерна Я. Політична економія: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: «Знання», 2009. – 684 с.
14. Політична економія. Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В. Рибалкіна, В. Бодрова. – К.: Академ.видав., 2010. – 672 с.
15. Федоренко В., Діденко О., Руженський М., Іткін О. Політична економія: Підручник / За науковою ред. доктора економічних наук, проф. В. Федоренка. – К.: «Алерта», 2012. – 487 с.
16. Соколовська А. – Економічна функція держави та особливості її виконання в Україні / Журнал «Економіка України». - 2015 - №3, с.20-23.
17. Стеченко Д. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник/ Дмитро Стеченко, - К.: Вікар, 2013. - 262 с.
18. Черевко Г. Державне регулювання економіки в АПК: Навчальний посібник/ Георгій Черевко, - К.: Знання, 2015. - 339 с.
19. Швайка Л. Державне регулювання економіки: Навчальний посібник/ Любов Швайка, - К.: Знання, 2014. - 435 с.
20. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/>
21. Державна служба статистики України : офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
22. <http://www.me.gov.ua> – офіційний сайт Міністерства економіки України
23. Світовий банк [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.worldbank.org.
24. www.me.kmu.gov.ua)Тенденції тіньової економіки в Україні
25. <http://www.nationmaster.com> Економічна статистика росту ВВП України порівняно з іншими країнами світу
26. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html> Дані по ВВП (паритет купівельної спроможності)
27. <http://www.souz-inform.com.ua> Інформаційно-аналітична агенція Союз-інформ. Середня заробітна плата в Україні